

1. A magánbiztonság és az önkormányzati rendészet fogalomrendszere

Christián László – Rottler Violetta

1.1. A biztonság szűkebb és tágabb értelmezése

A biztonság szó a latin securus¹ szóból ered (a „se” fosztóképző, a „cura” pedig aggodalmat, félelmet jelent), jelentése gond nélküli állapot, a fenyegetettség hiánya, illetve a fenyegetés kivédésének képessége. A biztonság alapvetően egy tágan értelmezett összetett fogalom, végső soron egy állapot. Immanensen tartalmazza a gazdasági, kulturális és morális javak fenyegetettségének hiányát is. Legtöbbször a szakirodalom negatív értelmezéseket ad, mivel a pozitív megfogalmazás a tárgy komplexitása miatt akadályokba ütközik. A negatív megfogalmazás azt jelenti, hogy nem azt írja le a fogalom, ami „van”, hanem azt, ami „nincs”. Salgó László szerint a biztonság fogalma legtágabb értelemben zavarmentes létet jelent. A közbiztonság objektív oldala veszélyektől mentes, zavartalan állapot, a szubjektív oldala pedig annak tudati érzése, hogy biológiai létünket, testi épségünket, magántulajdonunkat, szabadságunkat mások tiszteletben tartják, azt nem sértik, veszélyeztetik. Az objektív és szubjektív biztonsági szint mérésének nincsenek egzakt mutatói. A biztonsági szintet ezért sokkal szerencsésebb minősíteni, mint mérni. Akkor közelíti az optimális szintet, ha az állampolgárok békés, zavaroktól mentes állapotban élhetnek. Azt, hogy a közbiztonság adott helyen és időben megvalósult-e, az állampolgárok szubjektív biztonságérzete mutatja meg. Ez azonban még nemek szerint is különböző. Több kutatás rávilágított, hogy a nők több veszélyt, fenyegetettséget érzlelnek környezetükben, mint a férfiak, és ugyanez igaz a bűncselekményektől való félelemre.² Az egyszerű állampolgár számára – mert hiszen az absztrakt biztonságfogalom az egyének életérzésében realizálódik – a biztonság a személyes érdekeit fenyegető közvetlen veszélyektől mentes vagy legalábbis csekély kockázatú, kiszámítható életvitel lehetőségét jelenti.³

A megjelenés alatt álló *Rendészettudományi lexikon* magánbiztonsági szócikkcsoportja az alábbi biztonságfogalmat használja: „az egyének, csoportok, társadalmak, szakmai területek olyan komplexen értelmezett állapota, amelyben a napi életük, működésük védett, zavartalan, a fellépő esetleges kockázatok, veszélyek kezelhetők. Leggyakoribb kiterjesztései: nemzetbiztonság, belbiztonság, betegbiztonság, élelmezésbiztonság, környezetvédelmi biztonság, közbiztonság, létbiztonság, nukleáris biztonság, katonai biztonság. Nemzetközi

¹ JARABEK Péter (2013): *Létfontosságú rendszerek és létesítmények védelme*. Budapest. Elérhető: http://kok.katasztrofavedelem.hu/letoltes/document/document_218.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 04. 30.)

² SMITH, L. Clifton – BROOKS, J. David (2013): *Security Science. The Theory and Practice of Security*. Elsevier. 75.

³ GALÁNTAI Béla (é. n.): *A magánbiztonsági szolgáltatás közbiztonsági aspektusairól*. 86. Elérhető: https://szakmaikamara.hu/files/images/Orszagos/Szakmai_Kollegium/A_magban_szolg_kozb_aspektusai.pdf

kitekintésben a biztonságot általában a veszélyek, kockázatok hiányában vagy azok kezelhetőségében jelölik meg, illetve olyan állapotnak tekintik, ahol az egyének, csoportok, államok a saját jövőjüket maguk irányíthatják”.

Egyre gyakrabban merül fel a szakmai diskurzusokban a biztonságtudatosság jelentősége (security mentality/awareness). Ezen új terminológia a tanult képességet jelenti, amely a biztonsági kockázatok feltárt eredményei ismeretében, azok előkészületi, kezdeti fázisában megfigyelhető jellemzők tudatos felismerésére és megelőzésére teszi képessé az egyént.

A rendészet érintett szereplői számára a biztonság fenntartásának megközelítése eltérő módokon történhet. Talán a legismertebb a reagáló, eseménykövető, valamint a preventív, megelőző szemlélet. A magánbiztonsági szektor elsődlegesen a megelőzésre koncentrál, a kár bekövetkezésének lehetőségét igyekszik minimalizálni.

A fizikai fenyegetettség, a veszély hiánya szempontjából a biztonság értelmezésének több szintjét, dimenzióját különböztetjük meg. Más jelentéssel bír a szubjektív biztonság-érzete az egyénnek, nemzeteknek, szuverén államoknak, régióknak vagy a nemzetközi rendszereknek. A biztonság a történelem során változik, a történelmi események alakítják oly módon, hogy a korábbi értelmezéseket meghaladó új jelentéstartalmat generálnak.

A Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara elnöke, Fialka György az alábbi biztonságfogalmat adja. „A legalapvetőbb jellemzője, hogy a biztonság nem önmagától létező és nem önfenntartó folyamat, egy folyamatos védelmi tevékenység eredménye, dinamikusan változó, a kockázati tényezők pillanatnyi szintjétől függő választévkénység hatására létrejövő állapot.”⁴

A biztonság fogalmát Janza Frigyes a következőképp határozza meg: „Alapvető nemzeti és közösségi érték, olyan állapot vagy helyzet, amely a fenyegetettség és a veszélyek tudatosan eltűrt, meghatározott szintjén valósul meg. A biztonság egy adott időpontban felismert biztonsági kockázatok semlegesítésének vagy minimalizálásának eredményeként létrejött társadalmi állapot és közérzet. Alapját a külső fenyegetettségtől való megbízható védelem, a belső rend és stabilitás képezi. A biztonság megteremtése nem lehet állami vagy hatósági monopólium, hanem „társadalmi termék”, amely érdekközelítés útján, egyeztetett cselekvés következményeként jön létre. A biztonság minőségében fontos szerepet játszik a polgárok önkéntes jogkövetése.”⁵

Jól vizualizálható tehát a biztonság komplexitása, ha egy „jenga-toronyhoz” hasonlítjuk, hiszen ha ennek bármely építőelemét kihúzzák, gyengül az egész torony. A közelmúltban megjelent, *Biztonsági kihívások a 21. században* című tanulmánykötet⁶ címlapján éppen egy ilyen „jenga-torony” megjelenítés szerepel, ami a mi olvasatunkban azt demonstrálja, hogy minden egyes építőelemnek fontos szerepe van.

A fejlődés alapjának is tekinthetjük a biztonságot, gondoljunk Abraham Harold Maslow amerikai pszichológus 1943-ban publikált szükséglet-hierarchia-elméletére, amelyben a biztonság rögtön a fiziológiai szükségletek után következik. Maslow korában egyébként a piramiselméletet nem igazolták empirikus kutatásokkal, mégis minden társadalomtudomány alapelméletei közé tartozik. Amerikai kutatók 2010-ben és 2011-ben felülvizsgálták

⁴ FIALKA György (2017): Quo vadis magánbiztonság? *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 19. kötet. 47. Elérhető: www.pecshor.hu/periodika/XIX/fialka.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 04. 30.)

⁵ JANZA Frigyes (2009): *Energiabiztonság és rendészet*. Előadás, 2009. 05. 11., BHKK Konferencia, Budapest.

⁶ FINSZTER Géza – SABJANICS István szerk. (2017): *Biztonsági kihívások a 21. században*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus. 25.

és kibővítették az avítnak vélt elméletet, azonban az alsó négy szint, benne a biztonság követelményével nem változott.

1.2. A kialakulóban lévő biztonságstudomány

A biztonságstudomány egy kialakulóban lévő diszciplína. A személyek, vagyonelemek és információk biztonsága egyszerre a kormányzat, érintett szervezetek, a közösség és az egyén felelőssége. A biztonságstudomány az elmúlt 2–3 évtizedben kezdett el önállósodni és a tudomány ismérveinek egyre inkább megfelelni. Miért tudomány? A jól megalapozott, más tudományokból kölcsönzött elméletek mellett újonnan kialakított szakmai paradigmák jelentek meg, amelyek erősítik az önálló tudományként történő determinálást.

A 19. század végétől kezdve olyan dinamikus változások kezdődtek az egész világon, amelyek az élet minden területén gyors fejlődést, átalakulást eredményeztek. A motorizációval felgyorsult az élet, és sérülékennyé vált a biztonság és a biztonságérzet. (Megjegyezzük, hogy a szubjektív biztonságérzetet sokféle tényező befolyásolja, többek között a nemek is különbözőképpen érzékelik környezetük fenyegetettségét és a bűncselekmények kockázatát. Kutatások bizonyítják, hogy a nők fenyegetettségpercepciója jóval magasabb a férfiakénál.)⁷ Az 1900-as évek közepétől az energia vált fő értékke, a stratégiák az energiaforrások birtoklására irányulnak, és a technikai fölény megszerzésére. Mérföldkövet jelentett, hogy a változások mozgatórugói az információ, a kommunikáció, a humán erőforrás, a jogalkalmazás és a globalizáció lettek. Ebből kifolyólag megnövekedett a biztonság szerepe.

„Magyarországon az ezredfordulóra megszületett a jövő globális tudománya, a biztonságstudomány. Ma a biztonságnek a társadalom által elvárt magas szintje a gyakorlatban csak korszerű védelmi, biztonságtechnikai rendszerekkel valósítható meg. Az elvárt biztonsági szint egyre növekszik, s az ennek eléréséhez szükséges műszaki megoldások, rendszerek egyre bonyolultabbakká válnak.”⁸

Köztudott, és a fentiekből is kiolvasható, hogy nem létezik 100%-os, optimális biztonság, azonban törekednünk kell a minél tökéletesebb biztonsági szint elérésére, a kockázatok minimálisra csökkentésére. A biztonsági vezető egyik legkomolyabb kihívása, felelőssége, feladata az optimális biztonsági szint kialakítása, az ahhoz szükséges eszközrendszer megtervezése a rendelkezésre álló anyagi forrásokhoz igazítva. Ez nem könnyű feladat, hiszen a megbízó rendszerint takarékosagra, költségcsökkentésre törekszik. A profitorientált magánbiztonságnak ezen vonása nemcsak hátrányt, de egyben előnyt is jelenthet, mert olyan rendszerek telepítésére és megoldások alkalmazására ad módot, amely az állami rendészetben egyáltalán nem vagy nehezen elképzelhető.

A Magyar Értelmező Kéziszótárban a biztonság egyrészt veszélyektől vagy bántódástól mentes (zavartalan) állapot, másrészt építmény, szerkezet szilárd volta, harmadrészt bizonyosság, határozottság. A biztonságérzet pedig annak tudata, érzése, hogy biztonságban vagyunk, másrészt magabiztosságot adó érzés.⁹

⁷ SMITH–BROOKS 2013, 75.

⁸ MÓGOR Tamásné (2017): *Az emberi tényező szerepe az információbiztonság megvalósítása és erősítése terén. Az információbiztonsági kultúra fejlesztésének lehetőségei a Magyar Honvédségben*. PhD-disszertáció. 23.

⁹ PUSZTAI Ferenc – CSÁBI Szilvia szerk. (2006): *Magyar Értelmező Kéziszótár*. Budapest, Akadémiai. 136.

A biztonságot legjelentősebben befolyásoló globális veszélytényezők: a terrorizmus, a környezetrombolás, a katasztrófák – köztük az ökológiai katasztrófa veszélye – az egész emberiség pusztulásának veszélyét is magában hordozza.

Megfigyelhető tehát, tárgyat tekintve, két közeli interdiszciplináris tudományterület párhuzamos fejlődési pályája. Az egyik folyamat a biztonságot középpontba helyező biztonságtudomány önállósodási törekvése az utóbbi két évtizedben, a másik pedig a (köz)biztonság megteremtésében részt vevők tevékenységére, szabályozására, szervezésére és működésére fókuszáló rendészettudomány erősödése, amely tudományterület már évtizedekkel ezelőtt megjelent, és egy évtizede polgárjogot nyert a Magyar Tudományos Akadémia befogadásával, a IX. Jogtudományi Osztályon belül megalakuló Rendészettudományi Albizottsággal. A rendészettudománnyal az alábbiakban foglalkozunk még részletesen.

1.3. A rendészet alapfogalmai, kiindulási alapok

A biztonság és biztonságtudomány után a következőkben röviden tisztázzuk a rendészeti alapfogalmakat. Azt azonban nem szabad elhallgatni, hogy a rendészettudomány tapasztalható erősödése ellenére a mai napig nem teremtette meg letisztázott, megvitatott és elfogadott fogalomrendszerét. A fogalmak tisztázására irányuló évtizedes törekvést nagyban segítheti a *Rendészettudományi lexikon*, amely példás összefogás eredményeként jöhetett létre az NKE Rendészettudományi Karán több száz szerzőt bevonva a több ezer szócikk kidolgozásába.

A magyar közjogi hagyományok nyomán a szakirodalom a közrend, a közbiztonság (korábban közbátorság) fenntartására irányuló tevékenységre és az abban érintett szervezetekre következetesen a rendészet kifejezést használta. A rendvédelem kifejezés használata az 1990-es évektől úgy vált általánossá a jogszabályokban és a szakmai diskurzusban egyaránt, hogy pontos jelentéstartalma nem volt ismert és tisztázott. A rendvédelem iskola hívei a rendvédelmi szerv kifejezéssel az adott szerv militarista, katonai jellemzőit (hivatásos szolgálati viszony, egyenruha és fegyverviselési jog, szigorú hierarchia stb.) kívánják hangsúlyozni. Parádi József – a rendvédelem kifejezés megalkotója – a következő meghatározást adja: „Az állam fellépése a közrendre veszélyes cselekmények megakadályozására vagy megtörésére, amely vitathatatlanul a közjoghoz tartozik, azon belül is a rendészet egyik ágát képezi, s mint ilyen, a közigazgatás, a közigazgatási jog részének tekinthető. A rendvédelmi jog tárgyalásának magvát az úgynevezett rendvédelmi testületek jelentik.”¹⁰

A rendészet a közigazgatás egyik ágazata, amelynek társadalmi rendeltetése az, hogy a jogsértőnek minősített emberi magatartásoktól a hatósági kényszer eszközeivel – legitim fizikai erőszak monopóliumának birtokában – védelmezze a társadalmat.¹¹ A rendészetpárti közigazgatási jogi iskola hívei azt mondják, hogy a rendészet közigazgatási jogi tevékenység, s mint ilyen, a közigazgatás szerves része. A rendészet a közigazgatás részeként megvalósuló „rendőrigazgatás”, míg a rendvédelem a honvédelemmel mutat közös vonásokat. Az elmúlt években a közjogi hagyományokhoz történő visszatérés jegyében,

¹⁰ PARÁDI József szerk. (1996): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, Osiris. 7–12.

¹¹ FINSZTER Géza (2008): *A rendészeti szervek működésének jogi alapjai*. Budapest, RTF. 167.

a rendészettudomány „kijegesedése” során a rendészet egyre következetesebb alkalmazása okán szinte kézenfekvőnek tűnt, hogy az Alaptörvény szakít végre a rendvédelem kifejezés alkalmazásával, de nem így történt.

A közrend, a közbiztonság fenntartása egy rendkívül komplex, szerteágazó tevékenység, amely nem várható el kizárólagosan egyetlen erre rendelt állami szervezettől, történetesen a rendőrségtől. A rendészet küldetésének teljesítése, a biztonság megteremtése társadalmi kooperáció és kollektív munka eredményeként teljesíthető, amelyben a rendvédelmi szervek, illetve a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek mellett fontos szerepet kapnak az önkormányzatok, a magánbiztonsági vállalkozások, a civil önvédelmi szervezetek is. Ezt nevezhetjük komplementer rendészeti rendszernek is, amelyben az állami szervek tevékenységét piaci és civil szerveződések egészítik ki, támogatják, segítik.

Az alábbiak szerint csoportosíthatjuk a közrend, a közbiztonság fenntartásáért legszűkebb értelemben felelős szervezeteket, szereplőket.

Rendvédelmi szervek:

- rendőrség;
- hivatásos katasztrófavédelmi szerv;
- büntetés-végrehajtási szervezet;
- polgári nemzetbiztonsági szolgálatok.

Rendvédelmi feladatokat is ellátó szervezetek:

- Országgyűlési Őrség;
- Nemzeti Adó- és Vámhivatal.

Komplementer rendészeti szervek:

- önkormányzati rendészet, egyes rendészeti feladatokat ellátók;
- társadalmi önkéntes bűnmegelőzési egyesületek, különösen a polgárőrség;
- magánbiztonság (személy- és vagyonvédelem, fegyveres biztonsági őrségek).

A rendészeti tevékenység azonban folyamatosan változik, pluralizálódik, illeszkedik a felmerülő igényekhez, így napjainkban például egyre többször merül fel az élelmiszer-rendészet kifejezés.

A nemzetközi trendeket is figyelembe véve felmerül a kérdés, hogy reális cél lehet-e a hatékony együttműködés az állami rendészet és a magánbiztonság között, amikor ez már a szektoron belül is illúzióknak tűnik. A magánszektor szereplői között nem lehet megvalósítani egy olyan információs hálót, mint az állami szektor esetében. A magáncégek nem keresik az együttműködést a többi piaci szereplővel, leginkább talán féltik a saját pozíciójukat. Emiatt nem jön létre egy olyan rendszer, amely a közös feladatok ellátását támogatná. Megoldásként felmerülhet az úgynevezett „kiterjesztett rendészeti család”, az ‘extended policing-family’, amikor új szereplőket vonunk be a biztonság megteremtésébe, és az új szereplők (például magánbiztonság) között koordinatív szerveket hoz létre az állam. Az állami beavatkozás szinte nélkülözhetetlen, hiszen az állam felelőssége a működés kereteinek pontos, precíz meghatározása. Ez olyan előfeltétel, amely nélkül nem képzelhető el egy törvényesen és jól működő magánbiztonsági iparág. Azt is meg kell jegyezni, hogy a „túlszabályozás” akadályozhatja a hatékony és eredményes

működést, míg az „alulszabályozás” a törvénytelen működés és a visszaélések melegágya lehet. Szintén fontos a magán- és közbiztonság megvalósításában együttműködő szervek tipizálása és az ehhez szükséges elméleti alapok megalkotása. Ez utóbbi téren is jócskán vannak még adósságaink.¹²

A posztmodern átalakulás következtében a rendőrség elveszítette monopolhelyzetét, ez identitásválságot is eredményezett, miközben az elmúlt 30 év „kitermelt” számos magán- és közösségi rendészeti szervezetet. A rendfenntartás pluralizmusa két dolgot jelent egyszerre, egyrészt az állami rendészeti monopólium megtörését, másrészt a magánbiztonsági és polgári (civil) rendfenntartás előtérbe kerülését, jelentős növekedését.¹³ Az állam rendészeti szervei által szavatolt, hatósági szolgáltatás keretében nyújtott biztonság mellett tehát létezik a magánbiztonsági piac szereplői által áruként kínált biztonság mint termék. A magánbiztonság céltudatos tevékenység eredménye, ahol a biztonság létrehozása (megővése, fenntartása) maga is szolgáltatás.¹⁴

A magánbiztonság térnyerése intenzíven érzékelhető napjainkban, és ez a folyamat prognosztizálható a jövőre nézve is, mivel az állami szféra nem képes már önmagában a megfelelő biztonsági szintet nyújtani. Jó példa erre, hogy a kibertérben már magánszemélyek is képesek hadviselést folytatni, különböző modern technikai eszközök segítségével.

Amint azt már tisztáztuk a biztonság megteremtéséhez több szereplő közös együttműködése szükséges. „Mindenkinek el kell fogadnia a tulajdon szentségét, a szerződéses szabadságot, valamint a törvényeknek alárendelt működést. Ennek fényében az államnak meg kell tanulnia, hogy a biztonság szavatolása nem hatósági privilégium, nem is ajándék az alattvalóknak, amelyért azok szabadságukkal fizetnek. A közhatalomnak el kell fogadnia a partnerek közeledését, együttműködést kell kialakítani a társadalommal, a civil szerveződésekkel, valamint a magánvállalkozásokkal egyaránt. A tulajdonosoknak kellő körültekintéssel kell eljárniuk a vagyonvédelmi cégek kiválasztásánál, egyre inkább oda kell figyelniük a komplex védelem megteremtésére. Míg a vagyonvédelmi cégeknek komoly energiát kell fektetniük a munkaerő képzésébe, a vállalkozói etika megtartásába, és szemmel kell tartaniuk a rendészet szerveivel történő együttműködést a közbiztonság javítása érdekében.”¹⁵

Az együttműködés kapcsán a komplementer, azaz kiegészítő rendészet kifejezés a legmegfelelőbb a magánbiztonsági szolgáltatókra az előzőekben vázoltak alapján, hiszen nem azonos jogosítványokkal felruházott szereplőkről van szó, de tevékenységük nagyon fontos, mondhatni létük és hatékony működésük a közbiztonság condition sine qua nonja.

¹² CHRISTIÁN László (2015): A magánbiztonság aktuális nemzetközi trendjei, rövid hazai helyzetértékeléssel. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 16. kötet. 60. Elérhető: www.pecshor.hu/periodika/XVI/christian.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 06. 30.)

¹³ KEREZSI Klára – NAGY Veronika (2017): A rendészettudomány kritikai megközelítése. In BODA József – FELKAI László – PATYI András szerk.: *Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére*. Budapest, Dialóg Campus. 275.

¹⁴ FINSZTER Géza (2014): *A rendőrség joga*. Budapest, NKE RTF. 253.

¹⁵ CHRISTIÁN László (2014a): Dogmatikai alapok, alapfogalmak. In CHRISTIÁN László szerk.: *A magánbiztonság elméleti alapjai*. Budapest, NKE. 24.

Az interdiszciplináris rendészettudomány tárgya a modern rendészeti igazgatás. Mészáros Bence tanulmányában a magánbiztonság és a rendészettudomány kapcsolatának hat alapvető területét vázolta fel.¹⁶

1. A magánbiztonsági és rendvédelmi tevékenység célja azonos: az állampolgárok személyének és javainak védelme, a biztonság garantálása.
2. A kriminálprevenció nemcsak a rendészeti tevékenység része, a magánbiztonság részterülete is.
3. A büntfelderítés alapvetően az állam joga és kötelessége, de a magánbiztonság szereplői, a vagyonvédelmi cégek és azok dolgozói, illetve a magánnyomozók mind-mind betöltenek kiegészítő büntfelderítő funkciót is. Jó példa erre, amikor a büntetőeljárásban a védő magánnyomozó segítségét veszi igénybe adatgyűjtésre, és ezeket az adatokat a bíróság elé tárja [Be 50. § (2)], ezzel hozzájárulva a büntfelderítés eredményességéhez.
4. A következő terület a metodika, azaz módszertan területe. Az alkalmazott eljárás módok azonosak a személy- és vagyonvédelem, magánnyomozás esetében a hatóságok által alkalmazott módszerekkel. Például, ha a személy- és vagyonőr kényszerítőeszközt alkalmaz, eljárására ugyanazon szakmai irányelvek vonatkoznak, mint a hatóságok eljárására.
5. Az engedélyezés és felügyelet témaköre a következő kapcsolódási pont, azzal, hogy a közbiztonság és magánbiztonság szereplői között alá-fölé rendeltség van, mivel a hatóságok a közbiztonság letéteményesei, és felügyeletet gyakorolnak a magánbiztonsági szolgáltatók fölött. Példának okáért a magánbiztonság peremfeltételeihez kapcsolódóan a rendőrhatalóság adja ki az igazolványokat és működési engedélyeket, hatósági ellenőrzéseket folytat, felügyeleti bírságot szab ki.
6. A közbiztonság társadalmi kooperációs termék, a biztonságot csak az állami szervek és a magánbiztonsági szereplők hatékony együttműködése révén lehet megvalósítani. Az együttműködés egyedi ügyekben vagy hosszú távú megállapodások formájában valósul meg. Nincs mellérendeltség a köz- és magánbiztonság szereplői között, mert a kijelölt minisztérium, illetve a rendőrség hatósági felügyeletet gyakorol a vagyonvédelmi szolgáltatók felett.¹⁷

Kiegészítve az előző felsorolást, egy további, hetedik kapcsolódási pont lehet a garanciák rendszere. A magánbiztonság körébe kiszervezett tevékenységek esetében ugyanolyan fontos a megfelelő garanciarendszer és panaszmechanizmus kiépítése és működtetése, mint az állami rendészet körében. Például a vagyonvédelmi cégek munkatársai által végzett ruházati és csomagátvizsgálás esetében kiemelt jelentőségű az alapvető jogok, különösen az emberi méltósághoz való jog és a megalázó bánásmód tilalmának biztosítása, továbbá az ellenőrzésekkel kapcsolatosan felmerülő panaszok kivizsgálása. Az alapvető jogok biztos (korábban állampolgári jogok országgyűlési biztos) a magánbiztonsági cégek munkatársai által végzett ruházati- és csomagátvizsgálásának gyakorlatára több vizsgálati jelentést

¹⁶ MÉSZÁROS Bence (2017): A magánbiztonság és a rendészettudomány kapcsolódási pontjai. In BODA József – FELKAI László – PATYI András szerk.: Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére. Budapest–Pécs, Dialóg Campus. 381–387.

¹⁷ SZÖVÉNYI György (2010): Hidak és szakadékok. A köz- és magánbiztonság szereplőinek viszonyáról, a szolgáltató magánbiztonság szemszögéből. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 11. kötet. 243.

adott ki (például AJB 349/2010, AJB 7427/2010, AJB 6754/2010). Különösen igaz ez a repéri biztonsági átvizsgálásokra, amellyel az AJB 6754/2010 számú jelentés foglalkozik.¹⁸

A közrend, közbiztonság fogalmak nem egymás szinonimái, azonban fogalmi elhatárolásuk nem könnyű feladat. A közrend kétféleképpen is definiálható, leírható erkölcsi és jogi szabályok érvényesülésének együtteseként, ugyanakkor meghatározható kizárólag a jog alapján is. Előbbi esetben könnyen felismerhető az ellentmondás, hogy erkölcsi szabályok érvényesítésére hatósági kényszert veszünk igénybe, hiszen ilyenkor nem a jogszabálmegsértés hozza működésbe a rendészet szerveit, hanem maga a rendészeti szerv minősíti üldözendőnek az adott cselekményt. Ennek okán a közrendet úgy határozhatjuk meg, hogy a hatályos jog által deklarált rend, amely a társadalmi együttélés alapját képezi, és amelyet az állam erre felhatalmazott szervei közhatalom birtokában védelmeznek.

A közbiztonság kettős jelentéssel bír. Normatív értelemben egyfelől államcél (lásd Alaptörvény – a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz való jog), amelynek védelmezéséért a mindenkori végrehajtó hatalom a felelős, másfelől a jog által elismert olyan társadalmi érték, amelynek a megvédelmezése érdekében indokolt lehet az alapvető emberi jogok korlátozása is. Ehhez képest a közbiztonság materiális fogalma azt jelenti, ami a hétköznapiakban ténylegesen létezik és élményszerűen átélhető, avagy hiánya megszenvedhető.¹⁹

1.4. A magánbiztonság elméleti és jogi alapjai

Amint azt már többször is érintettük az előzőekben, a rend megteremtése és fenntartása álláspontunk szerint komplementer rendészeti tevékenységként értelmezhető. Ebben az összetett munkafolyamatban – több okból kifolyólag is – egyre meghatározóbb szerep jut a jövőben a rendőrségen túli szereplőknek, különösképpen az önkormányzati rendészeteknek, a magánbiztonsági szervezeteknek, valamint a civil önvédelmi szerveződéseknek is. A következőkben a magánbiztonság létjogosultságát és közjogi illeszkedését vizsgáljuk.

A magánbiztonság jelentőségét alátámasztja, hogy miközben a rendőrség létszáma mintegy 40 000 fő, addig a magánbiztonság még mindig megközelítőleg hozzávetőleg 90 000 személy- és vagyonoört foglalkoztat (de ez a szám 2010-ben még 140 000 fő volt).²⁰

A magánrend olyan kívánatos jogállapot, amelyben a személy és a jogi személy a magánjogban kifejeződő szabadságjogai, gazdasági, szociális és kulturális jogai egyenjogúsága, valamint jogos érdekeinek érvényesülése szavatolt, állapítja meg Kacziba Antal.²¹ Ez a megfogalmazás felveti a kérdést, hogy a magánrend önálló értéktartalommal bíró, elkülönült védendő érték, avagy értelmezhető a közrend, a közbiztonság részeként? A magánrend, a magánbiztonság a magánjogból (Ptk.) építkezik a védendő tárgyak körét

¹⁸ CHRISTIÁN László (2016): A rendőrség és rendészet. In JAKAB András – GAJDUSCHEK György szerk.: *A magyar jogrendszer állapota*. Budapest, MTA TK JTI. 689. Elérhető: http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/25_Christian_Laszlo.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 07. 10.)

¹⁹ FINSZTER Géza (2013): *A rendészet elmélete és a rendészeti eszközrendszer*. Budapest, NKE. 42.

²⁰ CHRISTIÁN László (2018b): Magánbiztonsági számvetés. In DOBÁK Imre – HAUZINGER Zoltán szerk.: *Szakmaiság, szerénység, szorgalom. Ünnepi kötet a 65 éves Boda József tiszteletére*. Budapest, Dialóg Campus. 152.

²¹ KACZIBA Antal (2013): Közrend, magánrend, közbiztonság. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 14. kötet. 34.

illetően, úgymint személyiséghez fűződő jog, tulajdonjog, kötelmi jog, családi jog stb. A közügy és magánügy közötti határvonal egyre halványul, elmosódik, relatívvá válik, és szinte naponta változik. Így van ez a közbiztonság és a magánbiztonság határaival is. Allan Pinkerton legendás nyomozóügynöksége például már a 19. században végzett olyan tevékenységet, amely az igazságszolgáltatás terheit enyhítette.²² A magánbiztonság portfóliójának, tevékenységi körének kiszélesedése és behatolása újabb területekre a mai napig erősödő tendencia.²³ A térnyerés közepette a magánbiztonság valós tartalmi elemei még mindig nem pontosan tisztázottak, ezért a szakmai közbeszédben talán nem is ugyanazt értik alatta egységesen.²⁴

A magánbiztonság egy olyan ellenszolgáltatás keretében, piaci alapon működő, engedéllyel rendelkező vállalkozás (vagy természetes személy) által nyújtott szolgáltatás, amely a megbízó személyes biztonságát, tulajdonát védelmezi, elősegíti jogai teljesebb körű gyakorlását. Álláspontom szerint a magánbiztonság felfogható egy halmazként, amely egyre nagyobb közös részhalmazt alkot a közrend, a közbiztonság által képzett halmazzal, és van egy önálló, tekintélyes részhalmaza is.²⁵

A biztonsági ágazat léte bizonyíték arra, hogy az állampolgár elégedetlen az állam által garantált biztonság színvonalával, ezért „saját kezébe vette” a biztonságról való gondoskodást, s ezzel visszavette a korábban általa áttestált jogot az államtól. A magánbiztonsági szektor Észak-Amerikában és Európában jelentős növekedésnek indult a 20. század közepén, de hatványozott növekedést tapasztalhatunk az elmúlt három évtizedben.²⁶

Ezek után tekintsük át nagyon röviden a magánbiztonság működésének alapját képező jogszabályi háttér kialakulását a rendszerváltástól kezdődően. Az 1994-ben elfogadott Rendőrségi törvényben²⁷ a jogalkotó egyrészt taxatív felsorolta, hogy mely személy- és vagyonvédelmi tevékenységek végezhetők vállalkozás keretében, engedély birtokában, másrészt felhatalmazta a kormányt, hogy rendeletben állapítsa meg átmeneti jelleggel a személy- és vagyonvédelmi tevékenységre vonatkozó szabályokat. A felhatalmazás alapján született meg az átmenetinek szánt 87/1995. Kormányrendelet. A rendszerváltást követő meghatározó jelentőségű átmeneti időszakban, a 90-es évek első felében tehát nem volt érdemi, világos szabályozás a magánbiztonságra vonatkozóan, holott a magántulajdonon alapuló szabad piacgazdaságra történő áttérés, a privatizáció és jelentős magánvagyonok miatt hatalmas és azonnali igény jelentkezett a személy- és vagyonvédelmi tevékenységekre. Az első törvényi szintű szabályozásra a magánbiztonság vonatkozásában 1998-ig kellett várni, ekkor lépett hatályba az 1998. évi IV. törvény a vállalkozás keretében végzett személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól, a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamaráról (Vagyonvédelmi tv.), valamint a végrehajtásáról szóló 24/1998. (VI. 9.) BM rendelet. Időközben szintén megszületett

²² KELLY, Martin (2017): Allan Pinkerton and His Detective Agency. *ToughtCo*, 2017. 08. 14. Elérhető: http://americanhistory.about.com/od/19thcenturl/a/allan_pinkerton.htm (A letöltés dátuma: 2018. 01. 10.)

²³ CHRISTIÁN 2014, 19–30.

²⁴ FIALKA 2017.

²⁵ CHRISTIÁN 2018, 146–147.

²⁶ KEREZSI Klára – PAP András László (2017): A bűnözés és a bűnözéskontroll jövője. In FINSZTER Géza – SABJANICS István szerk.: *Biztonsági kihívások a 21. században*. Budapest, Dialóg Campus. 573–574.

²⁷ 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről.

az 1997. évi CLIX. törvény,²⁸ amely többek között a fegyveres biztonsági őrsg (FBŐ) miatt máig nagy jelentőségű. Az első törvényi szabályozás számos korlátozást tartalmazott a külföldi cégek piacra lépésének nehezítése céljából, ami negatív hatással volt a piac fejlődésére, mert a szolgáltatások minősége csak lassan fejlődött, ugyanakkor mégsem tudott gátat szabni a nemzetközi tőke bevonásával létrehozott cégek piacra lépésének.²⁹ Jelenleg a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény és a végrehajtásáról szóló 22/2006. (IV. 26.) BM rendelet a hatályos és irányadó szabályozás. A hatályos jogszabály rendszeres módosításai már nem elégségesek, állapította meg 2018-ban az SZVMSZK elnöke, Fialka György.³⁰ A közelmúlt dinamikus fejlődése, technikai változásai, a bűncselekmények elkövetési módozatainak és lehetőségeinek változása, valamint a migráció és az ezt követő terrorcselekmények által megszorodott kockázati tényezők egy egységes szemléletet tükröző, a teljes magánbiztonsági ágazatot átfogó magánbiztonsági törvény létrehozásának szükségességét jelzik, amelynek egy jellegében megújuló erős és egységes magánbiztonsági szakmai kamara kialakításáról is rendelkeznie kell.³¹

A magánbiztonság egyik leghomályosabb területe a magánnyomozás, amelynek intézményes gyökereit Allan Pinkerton alkotta meg a 19. század közepén az Egyesült Államokban, az általa alapított legendás híró magánnyomozó iroda révén. A Pinkerton's National Detective Agency (PNDA)³² immár több mint másfél évszázada folyamatosan működik, mára rendkívül kiterjedt tevékenységet folytat a biztonsági piacon. Az alapító, Pinkerton kalandos pályafutása alatt mindvégig a törvényesség és törvénytelenység szűk mezsgyéjén egyensúlyozott, mert azt vallotta, hogy: „A törvény bizony gúzsba kötött bennünket, s olykor mi leráztuk ezt a gúzszt magunkról, de mindig csak a jó és az igazság érdekében.”³³

A magánnyomozás a 19. század második és a 20. század első felében működött, de a szocializmus évtizedeiben tiltott tevékenység volt (a tevékenység akkori terminológiája: magánkutató). Érdemben a rendszerváltást követő időszakban beszélhetünk magánnyomozásról, annak működési kereteit a fentiekben bemutatott személy- és vagyonvédelmi tevékenység szabályairól szóló jogszabályok határozták meg. Azonban azt világosan kell látni, hogy a személy- és vagyonvédelmi rendelkezések mellett elsikkadt a magánnyomozói tevékenység részletes szabályainak megalkotása, amelynek következtében a rendszerváltás óta született releváns jogszabályok többségében csak nehezen értelmezhető, hiányos rendelkezések vonatkoznak erre a hivatásra. Komoly hiányosság, hogy a magánnyomozás vonatkozásában a mai napig nem létezik egységes, általánosan használt fogalom, ezért elfogadjuk a téma elismert kutatójának meghatározását: az állampolgárok jogszerű információszükségleteinek kielégítése végett, polgári jogi megbízás alapján, egy hatósági jogosítványokkal nem rendelkező magánszemély által ellenszolgáltatás fejében végzett adatgyűjtő tevékenység. Amint az a fogalomból is kiderül, egy magánnyomozónak semmilyen

²⁸ 1997. évi CLIX. törvény a fegyveres biztonsági őrsgéről, természetvédelmi és mezei őrsgszolgáltatásról.

²⁹ MÁRTON András (2014): Történeti visszatekintés. In CHRISTIÁN László szerk.: *A magánbiztonság elméleti alapjai*. Budapest, NKE. 11–14.

³⁰ CHRISTIÁN 2018b, 152–156.

³¹ FIALKA 2017.

³² PNDA. Lásd: www.pinkerton.com

³³ TÓTH Tibor (2015): *Kémek krémje*. Budapest, Göncöl. 27–39.

(többlet)jogosítványa nincs, nem tekinthet be nem hozzáférhető nyilvántartásokba, titkos információgyűjtést nem végezhet. Egy büntetőeljárás során, meghatározott korlátok mellett ugyan, de ezek és számos más lehetőség is az eljáró rendelkezésére áll. A rendszerváltás óta a magánnyomozói munka kapcsán megannyi orvoslásra váró probléma és jogszabályi kollízió, érdekellentét merült fel (különösen az adatvédelmi szabályozással összefüggésben), ezért nem véletlen, hogy több mint egy évtizede napirendben van az új szabályozás.³⁴

A magánbiztonságot, a biztonsági vezetői munkát érintő további szakmai kérdésekkel az egyes fejezetekben még részletesen foglalkozunk.

1.5. Az önkormányzati rendészet elméleti és jogi alapjai

Az önkormányzati rendészet speciális helyet foglal el a rendészet rendszerében, hiszen a közigazgatás meghatározó jelentőségű alrendszeréhez, az önkormányzatokhoz kapcsolódik, azonban markánsan elkülönül a rendvédelmi szervektől. Az önkormányzati rendészet differentia specificája az önkormányzatiság, egy olyan tevékenység, amelynek középpontjában a helyi közbiztonság erősítése áll, de ezen túl számos önkormányzat által meghatározott cél elérését is szolgálja. Az önkormányzati rendészet tehát a rendészet egy speciális, önkormányzatokhoz kapcsolódó ága. Az önkormányzati rendészetet alapvetően két eltérő aspektusból lehet megragadni. Egyrészt az önkormányzati rendészet mint tevékenység, gyűjtőfogalom, amely az önkormányzatok feladatait, kötelezettségeit és az ezekhez kapcsolódó cselekvési lehetőségeket és annak kereteit jeleníti meg. Az önkormányzati rendészet hagyományos definíciója magában foglalja az önkormányzat bűnmegelőzési feladatait, az önkormányzat által foglalkoztatott, irányított és fizetett helyi rendészeti szervek állományának tevékenységét. Ez a definíció alapvetően az önkormányzati rendészetre mint tevékenységre összpontosít.

Másrészt az önkormányzati rendészetet mint szervezetet is értelmezni kell. Az önkormányzati rendészet mint szervezet alatt az önkormányzat által létrehozott és fenntartott szervezetet kell érteni, amely korlátozott felhatalmazással rendelkezik kényszer alkalmazására, a rendőrségénél jóval szűkebb jogosítványokkal. Főbb feladatai: részvétel a helyi közrend, közbiztonság fenntartásában, a bűnmegelőzésben történő aktív közreműködés a helyi közösség(ek) igényeinek, elvárásainak figyelembevételével, az önkormányzati vagyon megóvása, illetve a településen élők szubjektív biztonságérzetének javítása.

Tisztázásra szorul, hogy az önkormányzati rendészet és az önkormányzati rendőrség nem szinonim fogalom. Az önkormányzati rendőrség azt jelenti, hogy az állami rendőrség szervezete mellett, azzal párhuzamosan hoznak létre az önkormányzatok decentralizált rendőri egységeket, amely a helyi közbiztonság hatékonyabb, eredményesebb fenntartását szolgálja, az állampolgárt és a helyi közösséget állítja működésének középpontjába. Nyilvánvaló a szoros összefüggés az önkormányzati rendészet és az önkormányzati rendőrség között, ugyanis az önkormányzati rendőrség egy speciális önkormányzati rendészeti szervnek tekinthető, azonban nem minden önkormányzati rendészeti szerv minősül önkormányzati rendőrségnek, hiszen az önkormányzati rendészeti szerv nem nevezhető

³⁴ MÉSZÁROS Bence (2010): A magánnyomozás szabályozásának aktuális kérdései. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 11. kötet. 285–294.

rendőrségnek, a jogalkotó által deklarált jogállása, felhatalmazása és feladatai eltérnek a rendőrségtől. Az, hogy egy önkormányzat milyen terjedelmű rendészeti hatáskörökkel rendelkezik, alapvetően az egyes államok döntésétől függ. Az állam dönti el azt is, hogy milyen mértékű önkormányzati autonómiát biztosít, éppen ezért az állam és az önkormányzat közötti rendészeti feladatmegosztást az állam oldaláról lehet a legjobban megközelíteni. A központi jogalkotó döntésén múlik, hogy az államot megillető rendészeti jogosítványok közül mennyit és miképpen bíz nem állami szereplőkre, jelen esetben az önkormányzatokra. Az állam döntése az, hogy a közbiztonság, mint kooperációs termék, megalkotása során mekkora „játékteret” enged nem állami szereplőknek.

Hazánkban az önkormányzati rendőrségek létrehozását a hatályos közjog nem teszi lehetővé, ugyanis az Alaptörvény 46. cikk (2) bekezdése szerint a rendőrség működését a kormány irányítja, feladatait pedig az Alaptörvény 46. cikk (1) bekezdése határozza meg. Az Alaptörvény említett passzusa a rendőrség irányítását a kormány feladatákként nevesíti, ekként kizárt az önkormányzatok rendőrség feletti irányítási jogköre, holott a helyhatóságok irányítási jogkörének gyakorlása lenne az alapja az önkormányzati rendőrség működésének.

Az önkormányzati rendészet kialakulásáról értelemszerűen kizárólag az önkormányzatiság megjelenését követően beszélhetünk. A szocialista politikai rendszerben nem működtek önkormányzatok, a települések közvetlenül alá voltak rendelve a felsőbb szintű államigazgatási szerveknek, így a települések rendészeti tevékenysége szükségszerűen az állami rendészet keretein belül volt csak értelmezhető. A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény (Ötv.) csak nagyon érintőlegesen foglalkozott a helyi közbiztonság ügyével, ugyanis – egy fél mondatban, meglehetősen talányosan – mindössze annyit tartalmazott, hogy a helyi önkormányzat feladata a helyi közszolgáltatások körében gondoskodás a közbiztonság helyi feladatairól [8. § (1) bek.]. Így hát a közrend védelmére az egyes településeken nagyon változatos elnevezésű, megjelenésű, felépítésű szervezetek hoztak létre az önkormányzatok, amelyek működése is nagyon változatos képet mutatott. Az így létrehozott, érdemi felhatalmazás és szakmai támogatás nélkül működő szervezetek egyrészt nem mindig állták ki az alkotmányosság próbáját, másrészt kevésbé bizonyultak hatékonyak, eredményesnek és időtállóak.

1993-ban Gyula Város Önkormányzata a 20/1993. (IV. 19.) rendeletével az Ötv. 9. § (4) bekezdése szerint – szervezetalakítási jogkörével élve – Városi Rendészetet hozott létre a város közterületi rendjére és tisztaságára vonatkozó központi és helyi jogszabályok végrehajtásának ellenőrzésére. Az Alkotmánybíróság azonban a köztársasági megbízott indítványára megvizsgálta az önkormányzati rendeletet, és azt a 348/H/1994. számú határozatával törvényellenességre hivatkozva megsemmisítette, ugyanis álláspontja szerint a létrehozott városi rendészet feladatai részben megegyeztek a közterület-felügyeletre vonatkozó feladatokkal, amelyek ellátására csak közterület-felügyelet hozható létre. Ráadásul a helyi rendelet bírságolási jogkörrel ruházta volna fel a rendészeket, amely jogosítvány az AB álláspontja szerint csak közterület-felügyelőket illethet meg. A taláros testület további aggálya volt, hogy az önkormányzati rendelet államigazgatási ügyben hatósági ellenőrzésre jogosította a városi rendészetet, holott hatósági jogkör önkormányzati rendelettel nem delegálható. Ez a döntés rávilágított, hogy nem lehet parttalanul önkormányzati rendészeti szervezetet létrehozni, hiszen azoknak meg kell felelniük a magasabb szintű jogszabályok által támasztott követelményeknek. Végül sehol nem alakult ki az önkormányzati rendészeti feladatok ellátására egységes rendészeti szervezet, azonban a szándék és az igény folyamatosan

jelen volt a rendészeti feladatok egységesítésére.³⁵ Az egységesítésre irányuló törekvések alapját a közterület felügyeleti rendszer képezte. A hatékony, egységes önkormányzati rendészeti szerv létrehozásának lehetősége nem volt adott, ezért számos település közterület-felügyeletet létesített, illetve létrehozta olyan közbiztonságot és köznyugalmat támogató szervezeteket, amelyek a lakosság nyugalmanak és a vagyonbiztonság fenntartásával foglalkoztak.³⁶

Az önkormányzati rendészet jelenleg hatályos jogszabályi alapját Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.) teremti meg. Az Mötv. 17. §-ában külön alcímben szabályozták a helyi közbiztonsággal kapcsolatos önkormányzati feladatokat, a korábbi Ötv.-ben szabályozott felhatalmazáshoz képest jóval szélesebb körű felhatalmazást kodifikált a jogalkotó. Az Mötv. 13. § (1) bekezdés 17. pontja az önkormányzati feladatok között a település közbiztonságában való közreműködést jelöli meg. Amint azt már kifejtettük, a közbiztonság több szereplő – önkormányzat, rendőrség, civil szervezetek, magánszervezetek – együttműködésének eredménye. Ha kooperációs termékként értelmezzük a közbiztonságot, akkor érthetővé válik, hogy az Mötv. 13. § (1) bekezdése 17. pontjában rögzített feladat (közbiztonságban való közreműködés) az önkormányzatnak egy olyan feladata, amelyet sikeresen más szervekkel együtt láthat el, azonban egyedül ezt nem biztosíthatja. Az Mötv. 17. § (1) bekezdése kimondja, hogy a települési és a fővárosi önkormányzat a helyi közbiztonságról, vagyonának, más értékének védelméről kényszerítő eszköz alkalmazására törvény alapján jogosult szervezet létrehozásával is gondoskodni. Kiemelendő még két fontos jogszabályhely. Az Mötv. 8. § b) pontja határozza meg a helyi közösség tagjai számára azon kötelezettséget, amely szerint kötelesek betartani és betartatni a közösségi együttélés alapvető szabályait. Az Mötv. 143. § (4) bekezdés d) pontja pedig felhatalmazást ad az önkormányzatok számára a közösségi együttélés alapvető szabályai, valamint ezek elmulasztásának jogkövetkezményei vonatkozásában a rendeletalkotásra, ezzel kikényszeríthetővé válnak az önkormányzatok által hozott közösségi együttélést szabályozó rendelkezések.

2012-ben – az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint az egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról szóló 2012. évi CXX. törvény (a továbbiakban: Rendészeti törvény) megszületésével – egységesítették az önkormányzati rendészeti feladatokat ellátó személyek feladatait, jogait és kötelezettségeit, eljárását szabályozó rendelkezéseket, ezzel valamilyen szinten egyszerűsítve a jogalkalmazást.

Itt érdemes nevesíteni a törvény személyi hatálya alá tartozó rendészeti feladatokat ellátó személyeket:

- természetvédelmi őr;
- erdészeti hatóság rendészeti feladatokat ellátó tagja;
- hegyőr;
- hivatásos vadász;
- rendészeti feladatokat ellátó erdészeti szakszemélyzet;

³⁵ KÖKÉNYESI József (2010): *Az önkormányzati rendészet a magyar közigazgatásban*. Elérhető: www.kozigkut.hu/doc/kokenyesi_10okt.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 07. 10.)

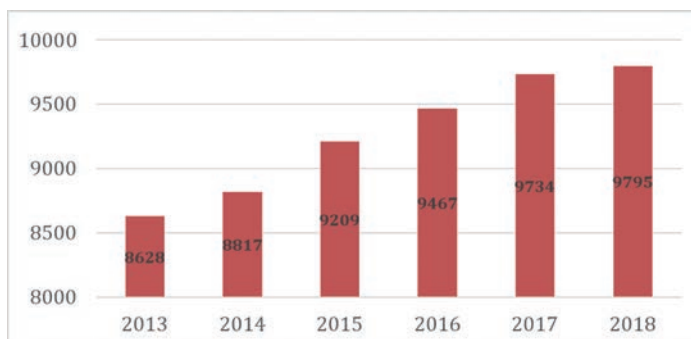
³⁶ BACSÁRDI JÓZSEF–CHRISTIAN LÁSZLÓ (2017): Hol tart jelenleg az önkormányzati rendészet? In CHRISTIAN LÁSZLÓ szerk.: *Rendészetudományi kutatások: Az NKE Rendészetelméleti Kutatóműhely tanulmánykötete*. Budapest, Dialóg Campus, 2017.27–38.

- rendészeti feladatokat ellátó jogosult erdészeti szakszemélyzet;
- halászati őr;
- közterület-felügyelő;
- önkormányzati természetvédelmi őr;
- mezőőr.

A rendészeti feladatokat ellátó személy szolgálati jelvényt és igazolványt kap, járőrszolgálatát országosan egységes formaruhában teljesíti, valamint jogosult az alábbi intézkedéseket és kényszerítőeszközöket alkalmazni:

- épület, létesítmény és egyéb vagyontárgy őrzése, jogellenes cselekmény folytatásának megakadályozása;
- tetten ért személy visszatartása;
- dolog ideiglenes elvétele;
- igazoltatás;
- ruházat, csomag és jármű átvizsgálása, valamint jármű feltartóztatása;
- tetten ért személy előállítás.

A fenti intézkedések és kényszerítőeszközök alkalmazásához a rendészeti feladatokat ellátó személy vegyi eszközt, önvédelmi célból szolgálati kutyát, rendőrbotot, az előállításnak ellenszegülő személy támadásának megakadályozása céljából bilincset tarthat magánál. Az intézkedés és kényszerítőeszköz alkalmazását elszenvető fél pedig panasszal fordulhat a rendőrséghez.³⁷

1. ábra

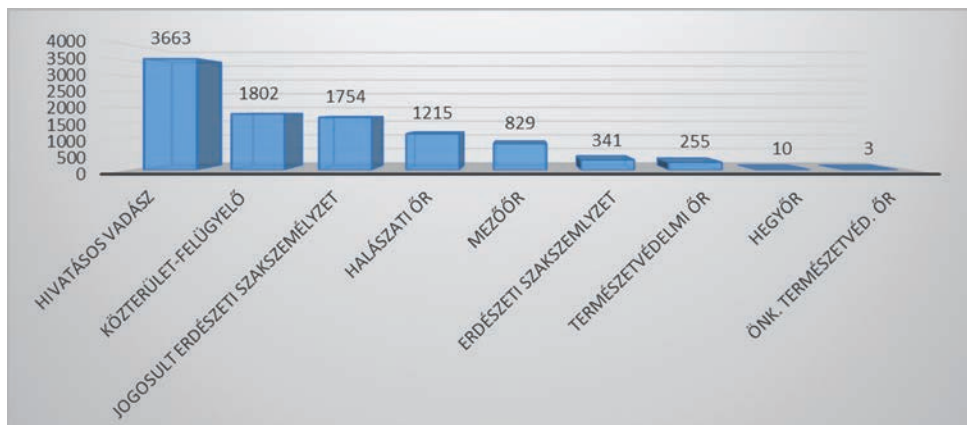
Egyes rendészeti feladatokat ellátók számának alakulása 2013–2018

Forrás: ORFK Rendészeti Főigazgatóság hivatalos írásbeli tájékoztatása az aktuális nyilvántartások alapján (2018. 12. 31)

Az önkormányzati rendészet bázisszervezetének, gerincének a közterület-felügyelet tekinthető, ez részben annak köszönhető, hogy – amint arról már szó volt – a fentiekben a közterület-felügyelet létesítésének voltak meg a közjogi alapjai a rendszerváltást követően. A közterület-felügyeletről szóló törvény deklarálja, hogy a közterület-felügyelet lét-

³⁷ BACSÁRDI-CHRISTIAN 2017, 30.

rehozása nem kötelező, ez egy lehetőség az önkormányzatok számára a közterületi rend és tisztaság védelméről, a tömegközlekedési eszközök használati rendjének fenntartásáról, az önkormányzati vagyon védelméről való gondoskodás terén. A közterület-felügyelet olyan szervezet, amelyet a helyi önkormányzat képviselő-testülete a közbiztonság helyi szintű megteremtésében és fenntartásában történő közreműködése érdekében, elsősorban a közterületi rend és tisztaság védelme, a tömegközlekedési eszközök használati rendjének fenntartása, az önkormányzati vagyon védelme céljából hoz létre és irányít.

2. ábra

Egyes rendészeti feladatokat ellátók megoszlása, összesen: 9795 (2018. 12. 31.)

Forrás: ORFK Rendészeti Főigazgatóság hivatalos írásbeli tájékoztatása alapján (2018. 12. 31.)

Amint az a fenti diagramokból is kiderül, az egyes rendészeti feladatokat ellátók száma folyamatosan nő, nemkülönben nő az igény a rendészek és a rendszetek munkájára. Azonban az országosan egységes, hatékony és eredményes feladatellátás bizonyos alapvető peremfeltételei hiányoznak. Ilyenek elsősorban: a finanszírozás problémaköre, eltérő fellépés/megjelenés (ruházat/gépjárművek), nem egységes jogalkalmazás, hiányos képzési háttár, szakmai irányítással kapcsolatos problémák, nincs országos szakmai szervezet.³⁸

1.6. Nemzetközi kitekintés

1.6.1. A biztonság alapfogalmai a külföldi szakirodalomban

Az angol Bruce George és Marc Button a magánbiztonság lényegét funkcionalitásában ragadja meg, nem a tevékenységi körök végtelen listázásában és a magánbiztonság körébe beletartozó – vagy adott esetben nem tartozó – tevékenységek feletti parttalan vitában, probatio diabolicában.

³⁸ CHRISTIÁN László (2018a): A helyi rendészeti együttműködés rendszere. *Iustum, Aequum, Salutare*, 14. évf. 1. sz. 33–61.

Az általuk felállított modell szerint a magánbiztonság (private security) esszenciája a következő:

- bűnmegelőzés (criminal prevention)
- rendfenntartás (order maintenance)
- veszteségmegelőzés (loss prevention)
- védelem (protection)

Minél jobban vonatkozik e négy funkció az adott magánbiztonsági termékre vagy szolgáltatásra, az annál inkább magánbiztonsági.³⁹

Loss prevention

A fenti funkciók közül a loss prevention igényel bővebb magyarázatot, mivel ennek a gyűjtőfogalomnak nincs magyar megfelelője, talán leginkább kármegelőzésnek lehetne fordítani. A terminus technicus veszteség vagy kármegelőzést jelent, de ide tartozik a kockázatelemzés témaköre, amelynek külön könyvtárnyi szakirodalma van. A biztonsági vezetőket „loss prevention manager” néven nevezik újabban, hangsúlyozva kármegelőzési szerepüket.

Law enforcement

Egy olyan gyűjtőnév, amely azt jelöli, hogy a társadalom egy csoportja szervezett módon, a jog erejénél fogva üldözi, azonosítja, személyes szabadságát elvonja, rehabilitálja vagy bünteti azokat az embereket, akik valamilyen társadalmat szabályozó normát megszegnek.

Police-policy-policing

A magyar „rendőrség” kifejezés híven tükrözi a rend őrzésének legfőbb letéteményesét, magát a rendőri szervezetet, amely a közrend fenntartására elsősorban hivatott. A „policy” egyfajta utasítást, rendelkezést jelent, amely útmutatót követni kell egy adott konkrét esetre vonatkozóan. A „policing” pedig egy gyűjtőnév, amely a rendészet különböző területeit fogja össze közigazgatási szempontú megközelítéssel.

Megjegyzendő, hogy az angol szakirodalomban is felfedezhető bizonyos dogmatikai pontatlanság a magánbiztonság kapcsán, hiszen helyenként „private police”, míg másutt „private security” szerepel, következetes elhatárolás és egységes szóhasználat nélkül. Joggal vitatják egyes kutatók a „private police” kifejezés használatát, ez ugyanis számos félreértésre ad okot, könnyen összemósódhat a köz- és a magánrendészet. Éppen ezért sokkal helytállóbb a „private security” kifejezés használata, illetve a személy és vagyon-őrre a „private security guard”.⁴⁰

³⁹ GEORGE, Bruce – BUTTON, Mark (2000): *Private Security*. Palgrave Macmillan. 10.

⁴⁰ CHRISTIÁN 2015, 57–58.

Plural policing

A rendészet pluralizációja, ami arra utal, hogy a biztonság megteremtésében több szereplő van jelen egymás mellett, ugyanis egyre érzékelhetőbb, hogy a „mono-policing” modellje a múlté, és az egymás tevékenységét támogató, kiegészítő komplementer rendszet a jövő. Adam Crawford a plural policing negatívumait is ismerteti tanulmányában, például szerinte ezáltal irreális elvárások keletkeznek a lakosság részéről, másrészt nem feltétlenül növeli az állampolgár biztonságérzetét, ha jelen vannak az utcán a civil rendészeti szereplők.⁴¹

Safety és security

Fontosnak tartjuk kiemelni e két angol kifejezés jelentéstartalma közötti különbséget, mert ez a magyar nyelvben összeemosódik, hiszen mindegyik kifejezést biztonságnak fordítjuk. Sokszor felcserélik a két kifejezést az angol nyelvterületen is, mivel részben átfedésben vannak, azonban nem teljesen csereszabatosak. Az erőszakos fenyegetésekre gyakran költséges és – valljuk be – nem mindig hatásos válasz a security, míg a safety egy jól átgondolt, praktikus és preventív megközelítést feltételez. A német nyelvben a magyarhoz hasonlóan szintén egy szó, a „Sicherheit” jelöli mindkét jelentéstartalmat.

Úgy összegezhetjük, hogy a safety a balesetek megelőzését jelenti, ezek a balesetek lehetnek szándékos vagy gondatlan emberi magatartásból eredők, de legtöbbször nem szándékosan előidézett helyzetek. A security a szándékoltan elkövetett jogsértések megelőzésére hivatott, például rablás, betörés, terroristacselekmények, csempészés stb.

1.6.2. A magánbiztonság kialakulása és fejlődése az Egyesült Királyságban

A magánbiztonsági ipar gyökerei több ezer éves múltra tekintenek vissza. Eredetét a dán és angolszász törzsi normákban és szokásjogban találjuk. A kormányzat, a rendészet és a katonai szervezet megalakítása Angliában az angolszász királyságokhoz kötődik. Ez rengeteg tradicionális alapelvet jelent, amelyek nagy része az 1066-os hastingsi vesztés csata után is fennmaradt. A király állt e három rendszer csúcsán, a katonai és a rendészeti szervezet szoros szövetségben működött.

Számtalan magánbiztonsági történelmi példát említhetünk, például a viktoriánus korban a szórakozóhelyeket, pubokat, ahol óriási termetű ajtónállókat alkalmaztak a belépődíjat megfizetni nem szándékozók vagy rendbontók kezelésére.

Az első mai értelemben vett modern szerződéses őrzőcéget a Night Watch Servicest 1935-ben alapította Edward Shortt. A cég neve később Night Guards Ltd.-re változott, majd a második világháború után átalakították, és Secury Corps néven működött tovább az 1950-es évek elejéig. 1953-tól pedig Securicor néven van jelen a piacon, és napjainkban is az egyik legnagyobb biztonsági cég az Egyesült Királyságban. Amennyiben

⁴¹ BOELS, Dominique – VERHAGE, Antoinette (2016): Plural policing: a State-of the-Art Review. *Policing: An international journal of police strategies and management*, Vol. 39, No. 1. 2–18 Elérhető: <https://biblio.ugent.be/publication/7091323/file/7092166.pdf> (A letöltés dátuma: 2018. 07. 07.)

biztonságtechnikai oldalról nézzük, akkor például az 1950-es évektől kezdve terjedtek el Angliában a betörőriasztók.

A magánbiztonság növekedését az egyik legkövetkezetesebbnek tartott Jones–Newborn-féle, 1988-as felmérés mutatja meg legjobban. A munkaerő arányát vizsgálták a magánbiztonsági szektorban. Arra jutottak, hogy 240%-kal nőtt 1951 óta a magánbiztonságban dolgozók száma. Továbbá az 1950-es és 1960-as években fejlődött leggyorsabban a szektor.⁴² A brit szerzőpáros, Bruce George és Mark Button professzor igen találó hasonlata szerint a magánbiztonsági szektor egy jéghegyhez hasonlítható, nagyon változatos és sokféle irányban fejlődik, ezért nehéz besorolni a különféle elméleti és jogi definíciókba. A vízfelszín feletti, látható részek: testőrség, magánnyomozás, közrendfenntartás, biztonságiellenőrzés hatósági intézkedésre. A biztonságvédelem jelenleg látványos és egyre inkább összekapcsolódik a biztonságtechnológiával. Ezzel szemben a felszín alattiak a biztonsági szakértők, a biztonságtechnológiai szakemberek a biztonsági képzés oktatói, továbbá a magánkatonai haderő is ide tartozik. A felszín alatti rész sokkal nagyobb, mint a jéghegy látható csúcsa.

1.7. A magánbiztonság expanzióját segítő tényezők, avagy a magánbiztonság katalizátorai

A magánbiztonság bővülése, térnyerése elfogadott alaptézisnek tekinthető. Globálisan a magánbiztonság növekedését elősegítő tényezők, amelyeket determinánsoknak nevezünk, George és Button szerint a következők: növekvő félelem a bűnözéstől, a lakosság szubjektív biztonságérzetének csökkenése, növekvő terrorizmusveszély, különféle gazdasági sztrájkok és demonstrációk (például dél-afrikai apartheid, nukleáris fegyverek, munkanélküliség), a biztosítótársaságok generálta igény, a Brit Biztosítók Szövetsége meghatározta azokat a biztonsági szttenderdeket, amelyek minimumelvárások a vagyontárgyak védelmében. E követelményrendszer megint csak növelte a biztonsági termékek iránti keresletet. A legszignifikánsabb növekedési tényező a büntetés-végrehajtás privatizációja, tehát a kormányzati szféra is fontos segítője a szektornak. További tényezők: a magántulajdon növekedése, a technológia fejlődése, az építőipar fejlődése (új komplexumok, bevásárlóközpontok, lakóparkok létesültek). A kormányzat nem tudja megfelelően finanszírozni a rendőrséget, egy 1996-os felmérés szerint a megkérdezettek 80%-a több adót fizetne, hogy több rendőrjárőr legyen az utcákon.⁴³ Fontos tényező a reklám, a média szerepe, mert a kormányzati bűnmegelőzési kampányok is támogatják a magánbiztonsági szektort. Végül ide sorolható a piac megfelelő szabályozásának hiánya. (Például sok esetben már nagyon kis összeggel alapítható egy cég, a szakértelem, a képzettség háttérbe szorul, illetve nem megfelelő, és a megrendelői oldal – mint közismert tény – hajlamos nem a minőséget, hanem a legolcsóbb biztonsági szolgáltatást választani.)

⁴² GEORGE–BUTTON 2000, 30.

⁴³ GEORGE–BUTTON 2000, 30. (A felmérés neve: Audit Commission, 1996.)

1.8. A biztonsági vezetés tíz princípiuma

A biztonsági tevékenység során nagyon fontos a stratégiai megközelítés, különös tekintettel a következő aspektusokra: tervezés, alkalmazás, működés, oktatás. A biztonság elméleti és tudományos megalapozása a jövőbeli fejlődés kulcsát, alapját képezheti.

A biztonságot szakmaként értelmezve strukturált, definiált koncepciókat kell adnunk a tudásanyagról. E biztonsági tudásanyag szélesebb kontextusban értelmezett, azonban relevanciája és viszonyrendszere determinált.⁴⁴

A biztonsági vezetés tíz legfontosabb alapelvét az ausztrál Clifton L. Smith és a brit David J. Brooks 2013-ban megjelent, közösen írt biztonságtudományi tankönyvében a következőképpen fogalmazta meg.⁴⁵

- a tájékozottság alapelve: álljanak rendelkezésére megfelelő adatok (az adatminőség elve szerint megbízható, pontos, precíz, naprakész és friss), amelyekre alapozhatja döntéseit;
- az irányítottság alapelve: tisztában kell lennie az elvárásokkal, iránymutatást kell kapnia;
- a függetlenség alapelve: biztosítani kell függetlenségét a vezetői hierarchiában;
- a kooperáció alapelve: együttműködés más szervekkel, amely egyaránt belső és külső is, ide tartozik a rendőrség, a tűzoltóság és a mentőszolgálat is;
- a monitorozás alapelve: a biztonsági rendszert és az állományt folyamatosan monitorozni kell, hogy megbizonyosodjunk arról, az adott szervezeti elvárásokhoz mérten a megfelelő színvonalú szolgáltatást nyújtja;
- a konzisztencia alapelve: a biztonsági műveletekről időben, térben és alkalmazásban az egész állomány számára világosan meghatározott képet kell adni;
- a kiszámíthatatlanság alapelve: ha minden előre jósolható, az csökkenti a biztonsági műveletek hatékonyságát. A mikor, hogyan, hol kérdésre randomszerű választ kell adni;
- a koncentrálttság alapelve: ez is növeli a hatékonyságot, de természetesen tekintettel kell lenni a költségekre;
- a motiváltság alapelve: azt jelenti, hogy az állomány véleményét is kikérjük a biztonságot érintő jobbító javaslatok megtételére, hogy morális megbecsülést kapjanak, érezzék, hogy fontos szerepük van a biztonsági kultúra kialakításában;
- az elfogadottság alapelve: pénzügyi, társadalmi és etikai értelemben.

1.9. Magánbiztonság az Amerikai Egyesült Államokban⁴⁶

Az Egyesült Államokat tartjuk a magánbiztonsági iparág bölcsőjének, itt alakult ki és fejlődött ki a 19. század második felétől. Azt, hogy milyen mértékben bővül napjainkban a vizsgált szektor, egy releváns tanulmányból tudhatjuk meg. Ugyanis amíg 1992-ben 500 000 fő volt az USA-ban a magánbiztonságban dolgozók száma, 1999-ben: 719 000 fő, 2013-as adatok

⁴⁴ SMITH–BROOKS 2013, XV.

⁴⁵ SMITH–BROOKS 2013, 46.

⁴⁶ STROM, Kevin et al. (2010): *The Private Security Industry: A Review of the Definitions, Available Data Sources, and Paths Moving Forward*. Research Triangle Park, NC, RTI International.

szerint (az Advancing Security Worldwide tanulmány szerint) 2 millió fő.⁴⁷ Ez a növekedési ütem jócskán túlmutat az egyéb iparágak fejlődési tendenciáin. A 38 000 magánbiztonsági szereplőt tömörítő Advancing Security Worldwide értékelő, elemző tanulmánykötetet adott ki 2013 augusztusában az Egyesült Államok magánbiztonságának elmúlt évtizedben tapasztalt növekedéséről és a szakma jövőjéről. Az átfogó tanulmány alapja egy kiterjedt kutatás, amelyet 400 érintett szereplő bevonásával, mélyinterjú módszerrel készítettek el 2012 végén. A könyv főbb megállapításai a teljesség igénye nélkül az alábbiak voltak.⁴⁸ A kutatás eredményei szerint a magánbiztonság 350 milliárd dolláros piac az USA-ban. Ebből 282 milliárd dollár – mintegy 80% – a magánszektor részesedése, 69 milliárd dollár – hozzávetőleg 20% – állami megrendelés. A nem IT-hoz kapcsolódó üzletágak: 202 milliárd dollár, az IT biztonsági szolgáltatásai 80 milliárd dollárt tesznek ki. Az igény a magánbiztonság iránt folyamatosan növekszik, ezzel összefüggésben a piac érthető módon nő, az éves növekedés sok milliárd dollár. A közeljövőben a nem IT-biztonsági üzletágra prognosztizált növekedési ütem 5,5%; az IT biztonsági üzletága esetén az előrejelzett növekedési ütem: 9%. A leglátványosabb előretörés a biztonsági szakmán belül a magánnyomozás területén várható, a kutatás szerzői szerint ugyanis 2020-ig akár 21% emelkedés elképzelhető. További érdekesség, hogy a megkérdezettek majd' fele nyilatkozott úgy, hogy a képzési, továbbképzési ráfordításaik várhatóan emelkednek az elkövetkező években, mintegy 10–12%-kal.

Az Észak-Karolina állambeli RTI International nevű szervezet szakértő-kutatói elkészítették a magánbiztonsági szektor komplex elemzését az Egyesült Államokban, amely az előbbihez hasonló megállapításokkal zárult. A magánbiztonsági szervezetek egyre inkább fontos szerepet játszanak az országban, kezdve az őrzési és nyomozási szolgáltatásoktól a riasztófelügyeleten át a páncélozott járművel szállításig és a biztonsági tanácsadásig. A szektor növekedésének oka részben a növekvő kiszervezési szint a biztonsági funkciók területén, beleértve a kereskedelmi biztonság privatizálását és a büntetés-végrehajtást, az egyes rendőri funkciókat és az infrastruktúra védelmét. Javult a kapcsolat az állami és magánbiztonsági cégek között az utóbbi években, mivel mindkét oldal nagyobb figyelmet fordít az együttműködésre, az információk megosztására és a jó partnerkapcsolatra. Mindezek ellenére az iparág vezetőit aggasztja, hogy még mindig kevés a jól képzett magánbiztonsági alkalmazott. Míg 31 állam valamilyen formában engedélyezési eljáráshoz köti, vagy nyilvántartásos szerződéses alapú a magánbiztonsági örök foglalkoztatása, csak 18 államban szükséges engedély minden fegyveres őrnek. Továbbá az örök felügyelete, tevékenységének ellenőrzése nem megfelelő.

Az amerikai szakértők nem értenek egyet abban, hogy mi alkotja a magánbiztonságot, és a korábbi kutatások is különböző meghatározásokat alkalmaztak a területre. A fogalommeghatározás különbözőségei abból adódnak, hogy általában a munkafeladatokat hangsúlyozzák, vagy a profitorientáltságot és a megrendelői oldalt, vagy a termékek felvételét, elosztását, a berendezések és technológiák telepítését. A leggyakrabban idézett definíciók a következők. A Kalifornia állambeli, Santa Monica-i székhelyű RAND Corporation által készített tanulmány a magánbiztonságot úgy definiálja, hogy azon magánszervezetek összes típusát és azon egyéneket sorolja ide, amelyek és akik bármiféle biztonsággal kapcsolatos szolgáltatást nyújtanak, beleértve a nyomozást, a személyvédelmet, a járőrözést, a hazugságvizsgálatot,

⁴⁷ NALLA, Mahesh K. – HERAUX, Cedrick G. (2003): Assessing goals and functions of private police. *Journal of Criminal Justice*, Vol. 31, No. 3. 237–247.

⁴⁸ STROM et al. (2010).

a riasztóberendezések telepítését és a páncélozott járművel történő értékszállítás. E szolgáltatások legtöbbször közös funkció – a tanulmány szerint – a bűnmegelőzés és a bűnfelderítés.⁴⁹

Az 1990-ben készült átfogó Hallcrest-jelentésben⁵⁰ a szélesebb értelmű definíció mellett érveltek, amely magában foglalja a fizikai védelmet, információkat, az alkalmazottakkal kapcsolatos biztonságot. Mindezek sokkal akkurátusabb szerepet és felelősséget tulajdonítottak a magánbiztonságnak, mint az ennek ellenpéldájaként említhető „magánrendőrség” címkét használó Kakalik és Wildhorn-féle definíció (1971).⁵¹ Bottom és Kostanoski 1983-ban megállapította, hogy a magánbiztonság védelmet nyújt nemcsak a bűncselekmények, hanem négy további fenyegetés ellen is, amelyek a következők: veszteség, baleset, hiba, etikátlan gyakorlat. Green (1981) azt állította, hogy a nyereségigényen vagy a pénzeszközök forrásán alapuló megkülönböztetés nem használható, mivel a nonprofit intézmények, például kórházak, repülőterek, iskolák, gyakran bérelnek magánbiztonsági alkalmazottakat. Ezért Green a magánbiztonságot azon egyének, szervezetek és szolgáltatások összességéként definiálja, amelyek az állami rendészeti szervekkel nem azonosak, elsősorban a bűncselekmények megelőzéséhez, speciális személyek, szervezetek vagy létesítmények veszteségéhez, kárához kötődnek. Ugyanígy fogalmazott Cunningham is, 1990-ben.

1.10. Napjaink magánbiztonság-definíciója

Miközben gyakran idézik a fentiekben kifejtett régi fogalom meghatározásokat, kritizálják is mindkét Hallcrest-jelentésben, mert le vannak szűkítve személyekre és vállalkozásokra. Cunningham és társai 1990-ben a leggyorsabban növekvő szegmensként határozták meg a magánbiztonsági ipart, a gyártás, értékesítés, biztonságtechnikai installációk és technológiai rendszerek terén. Napjainkban a szélesebb értelmű definíció az uralkodó nézet. Például az ASIS, amely a magánbiztonsági szakma legnagyobb amerikai szövetsége az Amerikai Egyesült Államokban, úgy definiálta a magánbiztonságot, hogy „nem kormányzati magánszektor, amely a személyeket, javaikat, valamint információkat véd, és ennek érdekében működik”. Az ASIS továbbá expressis verbis kinyilvánította, hogy a személy- és vagyónvédelemnek segítő szerepe van a magánszektor biztonságának megteremtésében, valamint a vállalatok, kritikus infrastruktúrák védelmében akár természeti katasztrófa, baleset esetén, továbbá tervezett intézkedések kidolgozásában például a terrortámadások, vandalizmus ellen stb. (ASIS International, 2009).

Egy 2009-es ASIS-szimpoziumon a szakértőket megkérték, hogy alakítsanak ki egy adekvát fogalmat a biztonság területén, és ennek során a magánbiztonság 18 alapkövét határozták meg az alábbiak szerint (ASIS Foundation, 2009):⁵²

1. objektumvédelem;
2. személyvédelem;
3. információs rendszerek biztonsága;

⁴⁹ WILDHORN, Sorrel (1975): *Issues in Private Security*. The RAND Corporation.

⁵⁰ POULIN, Karl C. – NEMETH, Charles P. (2005): *Private security and public safety: a community-based approach*. New Jersey, Pearson Prentice Hall, Upper Saddle River. 229–230.

⁵¹ KAKALIK, James S. – WILDHORN, Sorrel (1971): *Private Police in the United States, Findings and Recommendations*. Vol. 1. The RAND Corporation. 35.

⁵² STROM et al. (2010): 1–2.

4. nyomozások;
5. veszteségmegelőzés;
6. kockázatelemzés;
7. jogi aspektusok;
8. sürgősségi és veszélyhelyzeti tervezés;
9. tűzvédelem;
10. kríziskezelés;
11. katasztrófamenedzsment;
12. terrorelhárítás;
13. üzleti hírszerzés;⁵³
14. végrehajtói védelem;
15. munkahelyi erőszak elleni fellépés;
16. bűnmegelőzés;
17. bűnmegelőzés környezeti tervezéssel;
18. biztonsági építészeti és mérnöki munka.

Az Európai Unióban a belső biztonsági stratégia a biztonság dimenzióinak komplex megközelítését hangsúlyozza. A biztonságot és a rendszetet „társadalmasítani” kell, az állami intézményi tevékenységi szektor mellett a magánbiztonsági és közösségi biztonsági rendszetnek is egyre inkább teret kell engedni.⁵⁴

1.11. A magánbiztonság skandináv modellje

A skandináv modell a közös kulturális, jogi, társadalmi és gazdasági aspektus mellett speciális szabályozásokból épül fel, amelyek közérdekű szolgáltatásokra, képzésre vonatkoznak. A modellt a jólétorientált megközelítés jellemzi, amely valamennyi északi országra igaz. Ide tartozik Svédország, Dánia, Norvégia, Finnország és Izland, azonban ez utóbbit nem tárgyalja a Fehér könyv, feltehetően azért, mert nem álltak rendelkezésre izlandi adatok. A reformfolyamatok – mint piacosítás, autonomizáció, magánosítás – ezen országokban igen lassú ütemben mentek végbe, és ez befolyásolta a köz- és magánszektor együttműködési stratégiáit. Szintén fontos megemlíteni, hogy a modellben szereplő Norvégia nem EU-tagország. A skandináv jóléti államok gazdasági aktivitása magas szintű. Ha megnézzük a gazdasági befektetéseket a magánbiztonsági szektorban, azt látjuk, hogy a legnagyobb számban kis- és mikrocégek működnek, és sok a középvállalat is. Általában véve a szabadpiaci struktúrában ez a sokszínűség teljesen megszokott. Nem minden cég kizárólag biztonsági, de a legnagyobb cégek ebbe a kategóriába tartoznak. Az emberek leginkább a multinacionális, emblemikus cégekben bíznak, mert összekapcsolódnak a köztudatban a biztonság fogalmával, jól láthatók, mindenki ismeri őket. Jó példa erre a G4S, amely világszerte jelen van.

⁵³ GÁSPÁR Csaba (2011): A BI két jelentése. *Adatbányászat blog*, 2011. 10. 11. Forrás: http://adatbanyaszat.blog.hu/2011/10/11/a_bi_ket_jelentese (A letöltés dátuma: 2016. 05. 30.)

⁵⁴ TEKE András (2010): Az emberi biztonság és a „klasszikus biztonságfogás” viszonyrendszere. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 20. kötet, 36.

A skandináv magánbiztonsági modell legfőbb jellemzői a következők:⁵⁵

- a szektor jogi szabályozása az északi országokban közel azonos;
- a szektor szigorú hatósági ellenőrzés alatt áll;
- az előélet ellenőrzése, az átvilágítás (mind a cégek, mind a magánszemélyek vonatkozásában);
- magas szintű képzés;
- erős szakszervezetek, magas szintű dolgozói szervezettség;
- európai viszonylatban relatíve jól fizetett örök;
- folyamatos párbeszéd a hatóságokkal;
- jól működő társadalmi párbeszéd;
- kollektív szerződés mint a kormányzat által is elismert szabályozási eszköz.

1.12. A magánbiztonság Dél-Koreában

A kelet-ázsiai gazdasági csodát a felemelkedő négyfejű sárkánnyal szokták leírni, ami utal a négy kis állam gyorsan végbement iparosodására. Dél-Korea (Szingapúr, Tajvan és Hong-Kong mellett) a felemelkedő sárkány egyik feje. Az ország évszázadokig a konfucianizmus és a buddhizmus hatása alatt volt, amely kulturális örökség Kínával és Japánnal közös.

A dél-koreai magánbiztonsági ipar 1953-tól, a koreai háború végétől datálódik, azóta gyors ütemben fejlődik. Kezdetben a magánbiztonság feladata egyszerűen az volt, hogy védje az országban állomásozó amerikai támaszpontot. A nagy áttörésre 2001-ben került sor, amikor a magánbiztonsági szektorban foglalkoztatottak száma meghaladta az állami rendőri erők létszámát. A mennyiségi növekedés ellenére a szolgáltatások minősége nem fejlődött jelentősen néhány speciális terület kivételével. Ennek az az oka, hogy úgy gondolták, a rendőrség felelős a közbiztonság minden területén, továbbá még az alacsony bűnözési ráta szavatolása és a lakosság biztonságérzete is a rendőrség felelőssége. Ez sajnos azt eredményezte, hogy a legtöbb cég nem rendelkezik megfelelő ismeretekkel és tapasztalattal. A magánbiztonsági alkalmazottak ismerethiánya számos jogsértést eredményezett, ami hátráltatta az iparág további fejlődését. Habár a dél-koreai magánbiztonsági szektor elsődleges feladata a létesítmény- és személyvédelem, a cégek egyre több elektronikus biztonsági berendezést kínálnak, értékkísérést és speciális biztonsági szolgáltatásokat nyújtanak a tudomány fejlődésének és a sokféle társadalmi biztonsági elvárásnak megfelelően. Különösen az információtechnológia és a kommunikáció fejlődése hat szignifikánsan a szektorra. A bűnmegelőzésben és a közösségi hálózatok támogatásával segítik a közszektort. Mindezen minőségi és mennyiségi fejlődés ellenére a koreai magánbiztonsági törvény megértésének hiánya, a felügyelőség érdektelensége (Koreai Nemzeti Rendőrség), a kis cégek jogsértései mind-mind hátráltatják a további fejlődést. A releváns jogszabályok betartása és betartatása az iparág fejlődését segítené elő. A magánnyomozás jogi környezetének kidolgozása pedig folyamatban van. A kutatók álláspontja szerint a Koreai Nemzeti Rendőrségnek kellene megteremtenie a megfelelő alapot a jogkövető magatartáshoz. Rendszeres tréningek során

⁵⁵ ROTTLER Violetta (2017): A magánbiztonság skandináv modellje. In CHRISTIÁN László szerk.: *Rendészettudományi kutatások. Az NKE Rendészettudományi Kutatóműhely tanulmánykötete*. Budapest, Dialóg Campus. 119.

kellene a vonatkozó joganyagot a vagyónvédelmi cégek képviselőinek oktatni. A jogsértő cégekre szigorúbb bírságot kellene kiszabni, és a befolyó összegeket a jogkövető cégek támogatására fordítani.⁵⁶

1.13. Konklúzió

A fentiekből látható, hogy a (magán)biztonság területének sokféle értelmezése lehetséges. Leszögezhetjük, hogy 21. századi modern, globalizált világunkban már nem az állam vagy a rendőrség a kizárólagos biztonságszolgáltató. A magánbiztonság világában nem a szolgáltató dönt, hanem a megrendelő. Ha adott szolgáltatásnál van olcsóbb vagy alternatív megoldás, akkor azt választják, még a kellő hagyománytisztelet ellenére is. A rendészeti feladatok megőrzik hatósági jellegüket, de egyes részfeladatokat kiszerveznek a piaci szereplőkhöz, akik profitorientáltan gondolkodnak és dolgoznak. A biztonsági szereplők körének bővülésével a viszonyrendszer egyre bonyolultabbá válik. A társadalmi-gazdasági-technikai fejlődés pedig új kihívások elé állítja a biztonsági szolgáltatókat is. A magánbiztonsági szolgáltatók szakmaiságának magasabb szintre emelése segíti az állam biztonságszolgáltatási feladatának teljesítését, ezáltal pedig az állampolgárok szubjektív biztonságérzete is javulni fog.⁵⁷ Ebben fontos szerepe van az oktatásnak, a nemzetközi gyakorlatok megismerésének, hogy mások sikereiből és kudarcaiból levonjuk a megfelelő konzekvenciákat.

⁵⁶ RÖTTLER Violetta (2016): A dél-koreai magánbiztonság helyzete és a koreai Magánbiztonsági Törvény gyakorlati alkalmazása. In KARLOVITZ János szerk.: *Társadalom, kulturális háttér, gazdaság*. Komárno, International Research Institute s.r. o. 95–202.

⁵⁷ GALÁNTAI (é. n.).